

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 4.4.2007
COM(2007) 182 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ
И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ**

**Усъвършенстване на трансфера на знания между изследователските организации
и промишлеността в Европа: възприемане на отворения достъп до иновациите**

– Изпълнение на Лисабонската програма –

{SEC(2007) 449}

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Усъвършенстване на трансфера на знания между изследователските организации и промишлеността в Европа: възприемане на отворения достъп до иновациите

– Изпълнение на Лисабонската програма –

(Текст от значение за ЕИП)

Мощната научна база знания е едно от традиционните ключови предимства на Европа, което ни позволи да станем водеща сила в света в някои области на научните изследвания¹. Въпреки тези постижения, глобалната позиция на европейската изследователска дейност е застрашена поради бързо променящите се условия. При своето осъществяване европейската изследователска дейност се сблъсква с проблемите на глобализацията на пазарите и промишлеността, дигитализацията и новите технологии, както и с потребността да се решават социални проблеми, като например застаряването на населението или промените на климата.

Една от десетте ключови области за действие в разработената от Комисията разширена иновационна стратегия на ЕС² е усъвършенстването на трансфера на знания³ между публичните изследователски организации⁴ и трети страни, в това число промишлеността и гражданските обществени организации. Настоящото съобщение е в отговор на описаните потребности и предоставя на държавите-членки информация за ориентиране в проблема. В него са формулирани идеи за съвместни взаимно допълващи се действия на държавите-членки и Общността за преодоляване на някои от съществуващите трудности, по-специално свързани с насърчаването на международния трансфер на знания. Съобщението се придружава от работен документ на службите на Комисията, съдържащ примерни насоки за университетите и другите изследователски организации за подобряване на връзките им с европейската промишленост, които се основават на правилата на добрата практика, определени от някои национални публични органи, и на работата, извършена от различни европейски асоциации, имащи отношение към проблема.

¹ Понастоящем Европа има най-голям брой дипломиращи се студенти в научно-техническите дисциплини и най-голям брой научни публикации на глава от населението (основните данни са приведени в http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/statistical01_en.htm)

² „Прилагане на знанието на практика: разширена иновационна стратегия за ЕС“ — COM(2006)502

³ Трансферът на знания включва процесите на получаване, натрупване и споделяне на конкретни и подразбиращи се знания, включително умения и способности. Той се осъществява както чрез търговски, така и чрез нетърговски дейности, например научно-техническо сътрудничество, консултации, лицензиране, създаване на търговски фирми от изследователските екипи, мобилност на изследователите, публикации и т.н. Въпреки че ударението се поставя на научно-техническите знания, от значение са и другите видове знания, например за дължащите се на технологичния напредък бизнес-процеси.

⁴ За целите на настоящия документ терминът „изследователски организации“ означава всички висши учебни институции (независимо от името и статута им в съответната държава-членка, например университети, колежи, политехники) и публичните изследователски центрове и организации.

1. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ПРЕДПРИЕМАНЕ НА ДЕЙСТВИЯ

Един от важните проблеми е по-ефективното използване на публично финансираните научноизследователски и развойни дейности. В сравнение със Северна Америка⁵ средният университет в Европа^{6,7} генерира значително по-малко изобретения и патенти. Това до голяма степен се дължи на недотам систематичното и професионално управление на знанията и интелектуалната собственост в европейските университети. Нещо повече, ефективният трансфер на знания при европейските изследователски организации се затруднява от редица фактори, например: културни различия между научните и бизнес общности; липса на инициативи; правни бариери; раздробеност на пазара на знания и технологии⁸. Всички тези фактори влияят отрицателно върху процесите на растеж и създаване на нови работни места в Европа.

Във връзка с това държавите-членки все по-пълно осъзнават значението на трансфера на знания за увеличаване на конкурентоспособността и подобряване на ефективността на публичните изследвания, което намира отражение в *националните програми за реформи*, разработвани в рамките на Лисабонската стратегия. Предприемат се многобройни инициативи за развитие на сътрудничеството между изследователските организации и бизнеса. Някои държави-членки предприемат мерки за насърчаване и улесняване на трансфера на знания (например ново законодателство, нов режим за правото на интелектуална собственост, насоки или примерни договори), а много други планират да увеличат усилията си в тази посока. Тези инициативи обаче често са разработени от национална гледна точка и не решават проблемите на международния трансфер на знания. Поради това е необходимо да се създадат по-еднородни условия за взаимодействие между университетите и промишлеността в Европа в областта на научноизследователската и развойна дейност.

Европейските университети и други изследователски организации също така осъзнават, че ролята им в глобализираната икономика се променя и предприемат интересни инициативи. Те разбират, че вече не могат само да доставят специалисти с висше образование за своя регион, а им се налага да се конкурират в световен мащаб за студенти, изследователи и партньори от промишлеността. Те си дават сметка също така, че трябва да извършват научноизследователска работа на световно ниво, за да могат и в бъдеще да привличат студенти и изследователи. За да запазят своята привлекателност, те ще трябва да се отворят за връзки с промишлеността и за международно сътрудничество, което също може да им помогне да получават допълнително финансиране. Споделянето на знания, особено чрез сътрудничество с бизнеса в областта на научноизследователската и развойна дейност, освен че е потенциален източник на средства за изследователските организации, може също значително да увеличи количеството и да подобри качеството на извършваните изследвания.

⁵ Изследване на Асоциацията на университетските технологични мениджъри (AUTM) — <http://www.autm.net/events/File/FY04%20Licensing%20Survey/04AUTM-USLicSrvy-public.pdf>

⁶ Изследване на асоциацията ProTon — http://www.protoneurope.org/news/2006/art2006/artjanmar06/2asfy2004/attachment_download/file

⁷ Изследване на Асоциацията на европейските специалисти по научнотехнически трансфер (ASTP) за 2006 г. — http://www.merit.unu.edu/publications/docs/200605_ASTP.pdf

⁸ http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/consult_report.pdf

2. ПРОМИШЛЕННОСТТА И ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ — СЪТРУДНИЧЕСТВО ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА ИКОНОМИКА, ОСНОВАНА НА ЗНАНИЕТО

Необходимостта от обмен на знания между изследователските организации и промишлеността става все по-явна през последните години. В исторически план изследователските организации са считани за източник на нови идеи, а промишлеността предлага естествен път за максимално оползотворяване на тези идеи. През изминалото десетилетие обаче ролите и на двете страни значително се промениха.

Много фирми възприемат подхода на *отворен достъп до иновациите* в областта на научноизследователската и развойна дейност, като съчетават собствени и външни ресурси, и се стремят да извлекат максимална икономическа изгода от своята интелектуална собственост, дори и когато тя не е пряко свързана с основната им дейност. По-специално, те вече считат за стратегически ресурс публично финансираните изследвания.

Същевременно става ясно, че изследователските организации трябва да са по-активни при взаимодействието си с промишлеността, за да постигнат по-пълно оползотворяване на резултатите от своите изследвания. Тази нова роля⁹ изисква наличие на специално подготвени кадри за откриване и управление на ресурсите от знания с бизнес потенциал, т.е. умеещи по най-добрия начин да предложат на пазара новите идеи, да осигурят необходимите ресурси (финансиране, помощни услуги и др.) за тяхното реализиране на практика и да получат нужното съдействие от всички участници в процеса.

2.1. Създаване на условия за успешен трансфер на знания

Вече е общопризнато, че участието на бизнеса при определяне на насоките за работа на изследователските организации може да способства за ориентиране на изследователската и учебна работа към потребностите на обществото, да осигури специфичен опит и умения при трансфера на знания и да демонстрира готовност за прилагане на ориентиран към иновациите подход във всички дейности. Такова сътрудничество помага да се улесни междуотрасловата мобилност чрез временна обмяна на кадри, както и чрез наемане на завършилите студенти на работа в частния сектор.

Във връзка с това през последните години в много изследователски организации се създадоха служби за трансфер на знания, с цел да се подобри сътрудничеството и оползотворяването на резултатите от изследванията и възприемането им от бизнеса. Успешната работа на тези служби до голяма степен зависи от уменията и компетентността на кадрите, от възложената им стратегическа роля и от тяхната административна самостоятелност. **Кадрите, работещи в областта на трансфера на знания, трябва да притежават разнообразни умения за да изпълняват задачите си ефективно.** На тези длъжности обаче често се назначават хора със сравнително малък опит. В ограничен брой държави съществуват системи за непрекъснато професионално развитие на тези кадри, но те често страдат от неадекватно финансиране и/или не осигуряват достатъчно добри резултати. Понастоящем Комисията проучва начините за

⁹ При университетите тази нова роля е известна като „третата мисия“

решаване на този проблем. В седем държави-членки¹⁰ с подкрепата на Комисията¹¹ се изгражда система за взаимно признаване на квалификацията на новите кадри, отговарящи за трансфера на знания. Освен това асоциацията PROTON Европа¹² възнамерява да създаде, на базата на *Института за трансфер на знания*¹³ в Обединеното кралство, система за акредитация на действащите кадри, отговарящи за трансфера на знания, основаваща се на техния опит и професионални постижения.

За ефективно изпълнение на дейностите по трансфер на знания **изследователските организации трябва да разполагат с достатъчно самостоятелност за да назначават на работа на конкурсен принцип кадри с опит в областта на трансфера на знания.** Засилването на мобилността между публичния и частния сектор ще помогне на изследователите и ръководителите на изследователските организации да определят проблемите, представляващи общ интерес за тях и промишлеността. Мобилността обаче може да се затрудни от някои правила и административни пречки. Например правилата за стажантите и регламентирането на трудовия пазар, по-специално онези, които са свързани със социалното осигуряване и пенсиите, могат да възпрепятстват обмена на кадри. Освен това, в някои държави на изследователите в публичния сектор не се разрешава да работят в промишлеността на непълно работно време, като консултанти или под друга форма¹⁴.

Също така съществува потребност от улесняване на достъпа до наличните ресурси. Отчасти това може да се постигне чрез съгласуване на действията. Понастоящем някои изследователски организации имат служители, които активно развиват връзките с промишлеността, но не взаимодействат помежду си. Ако се обединят техните възможности за трансфер на знания, би могло да се осигури по-пълно задоволяване на потребностите на изследователските организации. Нещо повече, може да се постигнат значителни ползи, ако някои специализирани функции се изпълняват от външни организации или ако се обединят ресурсите или резултатите от научноизследователската и развойна дейност (и съответните права върху интелектуалната собственост) на няколко изследователски организации¹⁵. Примери за обединяване на ресурсите на няколко служби за трансфер на знания са създадените в Германия агенции за маркетинг на патенти и за трансфер на знания, *Северноанглийската научна инициатива (North of England Science Initiative)* или белгийският *Фламандски институт за биотехнологии (VIB)*¹⁶. От друга страна, такова обединяване може да е насочено само към един отрасъл на промишлеността (например *White Rose Consortium*¹⁷) или към отделен вид дейност във връзка с трансфера на знания.

¹⁰ AT, NL, FR, IT, SE, BE, LT

¹¹ Проект на ОМС-Net: „Сертифициран международен мениджър по трансфер на технологии“

¹² Една от водещите европейски асоциации за трансфер на знания — <http://www.protoneurope.org>
¹³ www.iknowledge.transfer.org.uk.

¹⁴ SEC(2006)971

¹⁵ Виж ирландския доклад за трансфера на технологии —
<http://www.universitiesireland.ie/news/techtransfer.php>

¹⁶ www.vib.be

¹⁷ www.whiterose.ac.uk

Особен интерес представляват възможните преимущества от обединяването на патентите на изследователските организации. Създаването на патентен пул може да спомогне да се натрупа критичното количество интелектуална собственост, която е необходима, за да бъде една иновационна идея привлекателна за частния сектор. При подходящ маркетинг всички съответни представители на промишлеността биха могли да узнаят кой изследователски център е създал интелектуалния продукт, което улеснява връзките с промишлеността. Освен това, създаването на патентен пул може да доведе до укрепване на връзките между службите за трансфер на знания и да послужи като основа за други междуинституционални начинания. Обединяването на ресурсите изглежда особено подходящо при изследователските организации, които нямат достатъчни по обхват и количество приложими изследователски резултати, за да е оправдано създаването на служба за трансфер на знания. Когато е нужно, **държавите-членки трябва активно да насърчават и подкрепят обединяването на ресурсите на изследователските организации.**

Колкото и полезно да е обединяването на ресурсите на национално или регионално ниво, съответните инициативи рядко се занимават с проблемите на международния трансфер. За отстраняване на този недостатък Комисията създаде общоевропейска мрежа, улесняваща международния трансфер на технологии, а именно мрежа от *европейски иновационни центрове* (ЕИЦ)¹⁸. ЕИЦ са създадени в 33 държави и осигуряват конкретна помощ на университетите и промишлеността, особено на малките и средни предприятия (МСП). Чрез тясно сътрудничество с водеща европейска университетска асоциация за трансфер на знания¹⁹ центровете създадоха проста и ефективна система за структуриран обмен на информация за представляващи търговски интерес нови технологии между европейските университети и фирми.

2.2. Насърчаване на предприемаческия дух

Необходимостта резултатите от изследванията да се публикуват и да бъдат общодостъпни често се разглежда като несъвместима с потребността на промишлеността да запазва информацията поверителна и да защитава с патенти правата си над интелектуалната собственост. Опитът показва обаче, че насърчаването на иновациите и разпространяването на нови знания могат да са съвместими, ако въпросите на интелектуалната собственост се разбират и управляват професионално. Взаимодействието по тези въпроси може да се улесни от средства като дървото на решенията на Научно-техническия изследователски комитет (CREST)²⁰, примерни текстове на договори като *договорите Lambert*²¹ в Обединеното кралство или указания като датския документ *Контакти, договори и закони*²², както и чрез инициативи за запознаване с проблема, организирани от европейската и от националните патентни служби. Инициативата за *отговорно партньорство*²³, разработена от четири водещи европейски университетски и промишлени асоциации (Европейска асоциация за управление на изследванията в промишлеността (EIRMA), Асоциация на европейските университети (EUA), ProTON, Европейска асоциация на изследователските и

¹⁸ <http://irc.cordis.europa.eu>

¹⁹ ProTon Европа — <http://www.protoneurope.org>

²⁰ Дърво на решенията на Научно-техническия изследователски комитет (CREST) — http://ec.europa.eu/invest-in-research/policy/crest_cross_en.htm

²¹ Lambert agreements — <http://www.innovation.gov.uk/lambertagreements>

²² *Contacts, contracts and codices* — <http://billed.di.dk/wimppfiles/lores/image.asp?objno=/686201.pdf>

²³ <http://www.responsible-partnering.org>

технологични организации (EARTO)) представя ключовите проблеми за постигане на ефективно научно-техническо сътрудничество. **Държавите-членки трябва да участват в разработването и осъществяването на такива инициативи и активно да ги подкрепят.**

Различни „открити продукти“²⁴ (отворен достъп, открити публикации, софтуер с отворен код и т.н.) намират все по-голяма подкрепа от много университети. Тези механизми могат да осигурят по-ефективно разпространение на резултатите от изследванията, въпреки че в някои случаи могат да бъдат необходими официални предпазни мерки (например защита на правата върху дизайна, патенти или съглашения за предаване на материалите), за да бъде успешно въвеждането на продукта на пазара. Поради това е важно изследователите да познават преимуществата и на двата подхода, а решенията да се вземат въз основа на социално-икономическите резултати. Тъй като правилата за собствеността върху резултатите от публично финансираната научноизследователска и развойна дейност в отделните европейски държави все още са различни, **може би е подходящо в скоро време да се преразгледа въпросът за единен европейски модел на собствеността върху резултатите от публично финансираните изследвания.**

Подкрепянето на предприемаческата нагласа²⁵, както и насърчаването на развитието на съответните умения у изследователите могат значително да спомогнат за намаляване на културните различия, съществуващи между изследователските организации и промишлеността. За укрепване на връзките между тях на изследователите следва да се предостави възможност да придобият основни умения в областта на бизнеса и трансфера на знания. Необходимо е да се предлага образование в областта на предприемачеството, което да обучава как се управлява интелектуалната собственост, как се взаимодейства с промишлеността, как се открива и ръководи фирма. Въпреки че висшето образование обикновено е силно децентрализирано, има примери за национални стратегии, насърчаващи предприемаческите умения във висшето образование (например инициативата *Science Enterprise Challenge* в Обединеното кралство). За да помогне при определяне на съдържанието на подобни курсове, **Комисията понастоящем финансира проект²⁶ за създаване на базов комплект учебни материали, които помагат да се осъзнае значението на проблемите при управление на интелектуалната собственост от различните участници в тези процеси.**

От друга страна, един от най-ефективните методи за развитие на нужните умения и за споделяне на знания е обменът на кадри между изследователските организации и промишлеността. Комисията активно поддържа тези дейности чрез *схемата за стратегическо партньорство между индустриални и академични институции „Мария Кюри“*, която подпомага установяването на трайно сътрудничество чрез обмен на изследователи. С *новата рамка за държавните помощи за изследвания, развитие и иновации* се въведоха и помощи за наемане от МСП на висококвалифицирани кадри от изследователските организации (или големите компании).

²⁴ Виж, например, <http://creativecommons.org>

²⁵ COM(2004)70

²⁶ IP4Inno — <http://www.proinno-europe.eu/ip4inno.html>

В много държави изследователските организации са въвели системи за възнаграждение на изследователите, като изобретателят получава дял от печалбите при използване на изобретението чрез лиценз или създаване на фирма. Пример за такъв модел е разпределянето на печалбите поравно между изследователя, изследователската организация и бизнес-партньора. От друга страна, въпреки наличието на някои финансови стимули, много от кадрите не желаят да участват в подобна дейност, предимно поради това че тя не спомага за напредване в кариерата. **Ето защо е важно критериите за оценка да отчитат и други дейности, например патентоване, лицензиране, мобилност и сътрудничество с промишлеността**²⁷.

3. ПРАКТИЧЕСКА РЕАЛИЗАЦИЯ: СЪВМЕСТНИ ДЕЙСТВИЯ НА ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ И ОБЩНОСТТА

Както изследователските организации, така и промишлеността могат да се ползват с подкрепа в рамките на публичната политика на регионално²⁸, национално ниво и на нивото на Общността. Тази подкрепа може да приема различни форми — от насърчаване на обмяната на добра политика до пряко финансово подпомагане на механизмите за трансфер на знания. Съвместните действия на държавите-членки в *Европейското научноизследователско пространство* и в рамките на Лисабонската стратегия чрез изпълнението на „план за действие 3%“²⁹ продължават да дават конкретни резултати. **Държавите-членки трябва максимално да използват наличните източници на финансиране и да насърчават изследователските организации да правят същото.** Механизмите за финансиране в рамките на политиката на сближаване (*Европейският фонд за регионално развитие* и *Европейският социален фонд*), механизмите за национално финансиране, приведени в съответствие с новата *рамка на Общността за държавни помощи за изследвания, развитие и иновации*³⁰ и европейските *рамкови програми* трябва да се използват за създаване на повече връзки между промишлеността и изследователските организации.

3.1. Европейски технологичен институт

Създаването на *Европейски технологичен институт* (ЕТИ) е добър пример за това как ЕС може да въведе иновационни модели за управление — така както е заявено в програмата за модернизация на университетите, — за да стимулира промените и ускори процеса на трансфер на знания в съществуващите организации, както и за да укрепи връзките им с промишлеността, като неразделна част от стратегията за пълноценно използване на европейския иновационен капацитет. От 2005 година, когато Комисията за първи път предложи тази идея, досега са проведени обширни консултации и е извършена значителна работа за оценка на въздействието. Комисията очаква дискусиите в Европейския съвет и в Парламента да приключат през 2007 година и ЕТИ да започне да функционира през 2008 година.

²⁷ Заключение на Виенската конференция на Асоциацията на европейските университети (EUA)—
http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/EUA1_documents/report_web%20221006.1161606166446.pdf

²⁸ Например, в подкрепа на клъстерите, „бизнес екосистеми“

²⁹ COM(2003)226

³⁰ Рамка за държавни помощи за изследвания, развитие и иновации —
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/c_323/c_32320061230en00010026.pdf

ЕТИ е визия за бъдещето и дръзко начинание с дългосрочна перспектива. Той ще фокусира усилията си върху развитието и интегрирането на всички аспекти на триъгълника на знанието — иновации, изследвания и образование — в областите, които са най-важни за бъдещето на Европа. **По-специално, ЕТИ ще развива връзките между изследователските организации и промишлеността и трансфера на знания.** Ръководният орган на института ще представлява балансирано съчетание между опита на бизнеса и на академичните среди и ще служи като модел за експериментиране с бизнесориентираните подходи в управлението.

ЕТИ ще привнесе допълнителна значимост на вече съществуващите инициативи на ЕС в областта на трансфера на знания:

- Във всички дейности на ЕТИ деловите среди ще играят решаваща роля. Крайната цел на ЕТИ са определено иновациите и внедряването на резултатите от изследванията и образованието в иновационни решения.
- Предвижда се ЕТИ да бъде европейският флагман на иновациите, който изпраща ясен сигнал за поетия от Европа ангажимент да подкрепя иновациите и да стимулира промените в изследователските организации.
- Институтът за първи път ще осъществи равнопоставена интеграция на трите компонента на триъгълника на знанието. Образованието, по-специално, се разглежда като съществен елемент на иновационния процес.

Комисията предложи използването на модела „интегриран ЕТИ“, който съчетава подходите за управление отдолу-нагоре и отгоре-надолу на базата на двустепенна структура. Първо, ръководният орган на института ще включва представители както на бизнеса, така и на академичните среди, и ще определя стратегическите насоки за избора, оценката и съгласуването на действията на *Общностите на знания и иновации* (ОЗИ). Второ, ще се подбере група автономни ОЗИ, които ще извършват дейността на ЕТИ в Европа. Те напълно ще интегрират иновационните, изследователски и образователни дейности и ще ги изпълняват по определените теми. Те ще представляват съвместни предприятия на партниращи си организации — университети, изследователски и бизнес-организации.

3.2. Съвместни действия

Усилията за стимулиране на публичните изследователски организации да развиват по-ефективни връзки с промишлеността и особено с МСП са в основата на съвместните действия на държавите-членки и Общността за постигане на целта — три процента за научноизследователска и развойна дейност, — определена със стратегията на ЕС за растеж и нови работни места. Тези дейности се провеждат от *Научно-техническия изследователски комитет (CREST)*, който играе ролята на посредник при внедряване в практиката на открития метод за координация — инструмент на политиката за сътрудничество, основаващ се главно на обмена на информация и най-добри практики. В предходните раздели се споменават някои от резултатите на това сътрудничество под формата на експертни становища, препоръки за бъдещите действия, документи с

указания, партньорска проверка на националната политика и инициативи за запознаване с проблемите³¹.

Съвместните действия ще продължат, като резултатите ще подпомагат дейността на държавите-членки за подобряване на трансфера на знания и връзките между изследователските организации и промишлеността. По-важните инициативи следва да се включат в *националните програми за реформи* за следващия период (2008—2011 г.). В продължение на проведения в Лисабон семинар на националните координатори на сътрудничеството за трансфер на знания в рамките на Лисабонската стратегия, държавите-членки предоставиха поредица от интересни примери. Тези инициативи обаче често са разработени от национална гледна точка и не решават проблемите на международния трансфер на знания. **Необходимо е да се проучи разработването на конкретни инициативи на нивото на Общността, за да се подпомагат усилията на държавите-членки и да се разшири международният обхват на някои от прилаганите мерки.**

Две области, които изискват специални усилия на ниво държави-членки и на нивото на Общността са разработването на конкретни мерки за развитие на връзките между изследователските организации и МСП, както и разработването на инструменти за измерване на напредъка в това отношение.

- Насърчаване на връзките между изследователските организации и МСП

В повечето случаи връзките на изследователските организации са с големи фирми. Това се дължи на факта, че сътрудничеството с тях се счита за по-дълготрайно и редовно, отколкото с МСП.

Очевидно МСП са твърде разнообразни като клиенти на службите за трансфер на знания. Производствените МСП във високотехнологичните отрасли обикновено имат относително висок бюджет за научноизследователска и развойна дейност и тесни връзки с академичните среди поради много краткия производствен цикъл. В традиционните отрасли способността на МСП да участват активно в трансфера на знания обикновено е ограничена от недостига на човешки и финансови ресурси. Поради това е важно да се стимулират МСП да поемат нови външни знания с цел по-бързо обновяване.

Пример за съществуваща добра практика е прилаганата в Нидерландия схема с *ваучери за иновации*, чиято основна цел е да позволи на МСП да закупуват знания и стратегически консултации от изследователските организации с ваучери за иновации (на стойност 7500 EUR) и така да се стимулират взаимодействието и обменът между доставчиците на знания и МСП. Доставчикът на знанията след това може да предаде ваучера в Агенцията за иновации *SenterNovem* и да получи заплащане. Правилата за държавните помощи позволяват този вид консултантски услуги да се финансират от публичните фондове³².

³¹ Доклад на експертна група на Научно-техническия изследователски комитет: „Насърчаване на реформата в публичните изследователски центрове, и по-специално в университетите за стимулиране на трансфера на знания към обществото и промишлеността“ — http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/final_crest_report_march2006.pdf

³² Тази подкрепа може да се осъществи съгласно разпоредбите за консултантската помощ в Регламент (ЕО) № 70/2001 на Комисията относно прилагането на членове 87 и 88 от Договора за

Държавите-членки следва да използват механизмите за финансиране, които са на тяхно разположение, за да насърчават дейностите за трансфер на знания (например ваучери за иновации или данъчни кредити за научноизследователска и развойна дейност, позволяващи възстановяване на разходите за научноизследователска и развойна дейност, възложена на изследователски организации).

- Измерване на напредъка

Оценяването на дейностите за трансфер на знания е необходимо за много цели, включително и за да се помогне на изследователските организации да направят публично достояние приноса си за благото на обществото. Съществуват няколко системи за оценяване на университетите, но те се основават предимно на академични критерии, като брой на публикациите и докторантите, и не отчитат дейността по внедряване на резултатите от научноизследователската и развойна дейност. Съществуват доказателства³³, че измерването на „иновационната дейност“, особено ако осигурява съпоставими данни в рамките на целия ЕС, би позволило на изследователските организации да сравняват постиженията си на европейско и на национално ниво. Комисията ще създаде през 2007 година експертна група по тези въпроси.

3.3. Финансова подкрепа

- Държавни помощи

Новата рамка на Общността за държавни помощи за изследвания, развитие и иновации през 2007 г. цели да разясни правилата за финансиране чрез държавни помощи на научноизследователската, развойна и иновационна дейност, включително финансирането на дейностите за трансфер на знания. Това разяснение беше необходимо, защото публичните изследователски организации все по-често действат като частни предприятия в области, граничещи с пазарната дейност, и поради това проблемът за държавните помощи все повече ги засяга.

В рамката се приема, че основната дейност на публичните изследователски организации, и по-специално провеждането на независими изследвания за получаване на нови знания и задълбочаване на съществуващите (включително съвместните изследвания) и разпространяването на резултатите от изследванията, обикновено няма икономически характер (т.е. на съществуващия пазар не се предлагат стоки или услуги)³⁴. Дейностите за трансфер на знания нямат икономически характер, ако са „вътрешни“³⁵ и всички приходи от тях се реинвестират в основната дейност на изследователските организации³⁶.

създаване на Европейската общност по отношение на държавната помощ за малките и средни предприятия, ОВ L 10, 13.1.2001 г., или съгласно т. 5.6. от новата рамка за държавните помощи за изследвания, развитие и иновации.

³³ Доклад на Институции за трансфер на технологии към предприятията „Усъвършенстване на институциите за трансфер на технологии от науката в предприятията“ — http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/competitiveness/doc/itte_expertgroupreport.pdf.

³⁴ Точка 3.1.1 от рамката.

³⁵ Комисията нарича дейностите „вътрешни“, ако управлението на знанията на изследователската(те) организация(и) се извършва от неин отдел или филиал, или съвместно с други изследователски организации. Осигуряването на определени услуги по договор с трети

Очевидно всички икономически дейности (например консултантски услуги, изследвания по договор, отдаване под наем на инфраструктурни обекти и др.) трябва да се изпълняват в нормални пазарни условия и публичното им финансиране по принцип ще се счита за държавна помощ, която е обект на съответното нормативно регулиране.

Наред с това, новата рамка изисква от изследователските организации да отчитат поотделно разходите и приходите от икономическите и от неикономическите си дейности, за да се избегне евентуално вътрешно субсидиране. За изпълнение на тази задача се препоръчва **държавите-членки да поощряват и улесняват въвеждането на системи за пълно отчитане на разходите от изследователските организации**, което същевременно ще облекчи и участието им в Седмата рамкова програма. Ако не се въведат подобни мерки, всяко публично финансиране на неикономически дейности би могло да се разглежда като държавна помощ.

- Политика на сближаване на ЕС

Трансферът на знания често се улеснява, ако изследователските организации и фирмите са разположени наблизо, което подчертава решаващата роля на регионалните и местни органи. Дейностите за трансфер на знания се подкрепят от политиката на сближаване на ЕС в рамките на стратегията за растеж и заетост.

Така например, главният инструмент в политиката на сближаване, *Европейският фонд за регионално развитие* (ЕФРР) се използва за подпомагане на инкубаторите и научните паркове (инфраструктура и допълнителни услуги), които са ефективно средство за извеждане на знанията на пазара и могат да способстват за усъвършенстване на връзките между МСП и университетите. Добре работещите инкубатори и клъстери имат значителни предимства, което ги прави важен инструмент за трансфер на знания, най-вече в областта на високите технологии. Тяхна важна особеност е, че предлагат услуги, с което повишават вероятността за успешен трансфер на знания. Освен помощ в областта на инфраструктурата, Европейският фонд за регионално развитие осигурява и съфинансиране в размер на около 4 млрд. EUR за периода 2000—2006 година за иновации и трансфер на технологии и за създаване на мрежи и установяване на сътрудничество между бизнеса и изследователските организации. Поради това ЕФРР играе важна роля за улесняване на взаимодействието между публичните изследователски организации и промишлеността както в регионален, така и в междурегионален мащаб.

Освен това, *Европейският социален фонд* (ЕСФ) осигурява финансова помощ за физически лица (обучение, ориентация и др.), както и за развитие и модернизиране на образователните структури и системи. През новия програмен период (2007—2013 г.) се засилва ударението върху укрепването на изследванията и иновациите, особено чрез трансфер на знания.

Стратегическите насоки на Общността за сближаване³⁷ установяват примерна рамка за бъдещите стратегии и програми на държавите-членки по структурните и кохезионни фондове. За главен приоритет се счита поощряването на иновациите, като насоките „*Растеж чрез усъвършенстване на знанията и иновации*“ определят представляващите интерес дейности за трансфер на знания и технологии. В частност, **държавите-членки трябва да засилят подкрепата си за сътрудничеството между фирмите и университетите и за инфраструктурите и услугите за трансфер на знания**, с цел по-нататъшно укрепване в регионален план на икономиката, основана на знанието.

- Рамкови програми на ЕО за изследвания и развитие („РП“) и за конкурентоспособност и иновации („ПКИ“)

Международният трансфер на знания винаги е бил в центъра на *рамковата програма за изследвания и технологично развитие* (РП). Действително повечето проекти по РП включват участници от публичния и частния сектор от няколко държави. В някои тематични направления, например информационните и комуникационни технологии, успехите в това отношение са значителни: над 90% от проектите³⁸ включват сътрудничество между изследователските организации и промишлеността. Това определено улеснява разработването на годни за търговско използване технологии. Освен проекти по научноизследователска и развойна дейност, РП финансира и междуотрасловата мобилност на изследователските кадри, включително обмена между университетите и промишлеността.

Новата *програма за конкурентоспособност и иновации* ще подпомага всички форми на иновациите, сътрудничеството между публични и частни организации и мерките за улесняване на достъпа до източници на финансиране, в това число заеми, рискови капитали и финансиране от „бизнес ангели“. Тя ще финансира също новите методи за улесняване на обмена на знания между изследователските организации и фирмите, по-специално МСП³⁹, както и новите инициативи за образуване на международни групи от организации.

За максимално увеличаване на въздействието от тези две рамкови програми, те ще работят съвместно, за да осигурят широк кръг допълнителни дейности по научноизследователските и развойни проекти, с цел насърчаване на трансфера на знания и оползотворяване на резултатите от научноизследователската и развойна дейност.

Очевидно, освен пряко да насърчава дейностите за трансфер на знания, Комисията оказва и съдействие на правителствата при обмена на добри практики във връзка с трансфера на знания. В това отношение Общността предлага разнообразни възможности за изучаване на регионалната и международна политика⁴⁰.

³⁷ COM(2006)386 и Решение 2006/702/ЕО на Съвета от 6 октомври 2006 г.

³⁸ В Шестата рамкова програма

³⁹ www.europe-innova.org

⁴⁰ Например ERAnet, PRO INNO Европа, ERIK и OMC-Net

4. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

През последното десетилетие постепенно се засилва сътрудничеството между публичната изследователска база и промишлеността. То варира от изпълнение на изследвания на договорна основа до съвместни изследвания или дори структурирани партньорства. В повечето случаи сътрудничеството включва трансфер на знания между участниците и повишава социално-икономическите резултати от извършените публично финансирани изследвания, например чрез създаване на нови полезни изделия, нови работни места, а понякога и нови фирми.

Анализът и насоките за политиката, представени в настоящото съобщение, са отправна точка за обсъждане на общата европейска рамка за трансфер на знания с цел създаване на справедливи и съгласувани условия за трансфера на знания в Европа.

В допълнение, примерните насоки в приложения работен документ на службите на Комисията са предназначени да помогнат на изследователските организации при определяне на общите им интереси с промишлеността и да улеснят осъществяването на взаимноизгоден трансфер на знания. Тези насоки ще се превърнат в действащ документ след допълване с резултатите от работата на група водещи фигури от промишлеността и академичните среди. Тази група ще започне работа през 2007 година и ще формулира и други действия, които биха могли да се предприемат за подпомагане на трансфера на знания в Европа.

Освен това ще продължи и сътрудничеството между държавите-членки и Общността в контекста на Лисабонската стратегия за растеж и заетост. Основните политически инициативи на държавите-членки в тази област трябва да се отразят в *националните програми за реформи*, а Комисията ще продължи да подпомага обмена на добри практики.